

PRVI U NIZU: PRVI ZBORNİK SENJSKE (NAD)LOKALNE KULTURNE PRIČE

***Zbornik radova 1. senjskog interdisciplinarnoga simpozija.
Zdravo ste nam, braćo, u kamenu Senju! (nova čitanja). Ur. Ana Vukelić.
Senj: Grad Senj, 2018.***

Kad se u istoj godini održi znanstveni skup (u proljeće) i objavi zbornik radova s istoga skupa (ujesen), možemo s velikim poštovanjem i sa sigurnošću govoriti o projektu iza kojeg stoji uistinu produktivan i izuzetno dobro koordiniran tim ljudi. Nerijetko je riječ o članovima organizacijskoga odbora koji su uz primarni znanstveni interes neizostavno u cijelu priču i emotivno involvirani. Upravo je *Zbornik* koji ovdje opisujemo primjer i rezultat takvoga ustrajnoga rada.

Zbornik radova 1. senjskog interdisciplinarnoga simpozija. Zdravo ste nam, braćo, u kamenu Senju! (nova čitanja) nastao je na temelju izlaganja s istoimenoga skupa, održanog 27. i 28. travnja 2018. godine u prostorima Pučkoga otvorenog učilišta Milutina Cihlara Nehajeva u Senju, posvećenog Silviju Strahimiru Kranjčeviću, povodom 110. obljetnice pjesnikove smrti i 120. obljetnice izdanja zbirke *Izabrane pjesme*. Dojmljivoga opsega, *Zbornik* objedinjuje čak dvadeset radova istaknutih stručnjaka iz zemlje i inozemstva. Pogledamo li pomno na početku naslove članaka, u vrijednosnome rasponu od izvornih znanstvenih radova do ostvarenja čiji se značaj mjeri u okviru kriterija lokalne kulturne scene, vidjet ćemo odmah da ponuđeni tekstovi zadovoljavaju potrebe širokoga sloja znanstvenika i kulturnih djelatnika.

Iako su sadržajno svi načelno okupljeni pod krovnom nadtemom Kranjčevićeva lika i djela, radovi obrađuju stvaralaštvo i (ne)posredne društveno-povijesne okolnosti njegova rada s različitih platformi pa je podnaslov *Zbornika* “nova čitanja” pogođen i opravdan u svoj punini. Osim pogleda u prošlost, dobar se dio radova referira na Kranjčevića čiji stihovi glasno odjekuju i do današnjih dana i dopiru jasno do današnjega konzumenta, bilo kroz obrazovni program, kroz leksikografsku obradu ili nekim drugim medijem. Ugrubo bi se stoga svi naslovi mogli podijeliti u dva tematska bloka. Prvi je posvećen tekstovima (pre)vrednovanja spoznaja o opusu pjesmotvora i otkrivanju novih momenata na mikro i makrorazini njegove lirike. Drugi je blok sadržajno izmješten u današnje vrijeme i uopćeno bi se, u najširem smislu, mogao imenovati Kranjčevićevim naslijeđem. Međutim, svaki je rad cjelina za sebe i na tome tragu ovdje ćemo se osvrnuti na svaki članak zasebno.

Nekoliko se radova tematski fokusira na analizu Kranjčevićeva lirskoga subjekta. *Zbornik* se tako otvara radom Antuna Česka koji je još u Predgovoru posebno ista-

knut kao poglavlje najnovije autorove knjige *Fenomenologija kategorije subjekta u arhitektistici Kranjčevićeva opusa*. Česko se ovdje bavi dvama subjektima važnima u Kranjčevićevu opusu i životu, metaforičkome i autorskom, pri čemu jedan drugoga prate i nadopunjuju. Autor tu aludira na mučnu materijalnu i zdravstvenu sudbinu koja je zahvatila umjetnika, a koja se paralelno odrazila i u njegovim stihovima. Autori Dean Slavić, Jasna Šego, Antun Lučić te Suzana Marjanić također su se osvrnuli na relacije Kranjčevićeva lirskoga subjekta sa svijetom koji ga okružuje, a u kontekstu topike komplementarne topici ostalih pjesničkih ostvarenja hrvatskoga realizma. Slavićev je rad ("Staigerov subjekt u Kranjčevićevu pjesništvu") temeljen na poznatoj Staigerovoj razdiobi književnih rodova, pri čemu naglašeno izolira lirski i epski subjekt, poistovjetivši gotovo lirski subjekt s objektom, a njegovu poziciju promatra u okviru uobičajenih pjesnikovih tematskih okosnica: domovina, smrt, kršćanstvo, ljubav... Slični su toposi u okviru zamršene uzajamnosti između subjekta i realiteta zbilje obrađeni i u radu autorice Šego ("Kranjčevićev lirski subjekt — zanesenjak i vjernik, nemirnik i skeptik, kritik i ironik") u kojem se odnos subjekt — objekt ispituje kronološki, kroz stvaralačke faze, od *Bugarkinja* do zbirke simboličnoga naslova *Trzaji*. Astralna pak tematika Silvijeva pjesništva, hiperbolizacija domoljubnih osjećaja te metafizički motivi našli su svoju podlogu u toposu visine. Lučić tu ("Visine u Kranjčevićevoj lirici") u posve simpatičnoj paraleli u obimnome radu poistovjećuje Silvija sa sportašima: "Kranjčević je pjesnik-visaš čija rečenica skoči uvis, kao u pjesmi Moj dom, u kojoj počinje izjavom da domovinu nosi u srcu, a poskokno ili doskokno učas, u grudima nosi 'i brda joj i dol'." (str. 63) Koliko Kranjčevićeva astralna lirika zauzima važno mjesto u opusu svjedoči i podatak da je upravo njome inspiriran dio postava buduće Kuće senjskih književnika, o čemu govori rad Ane Vukelić, prikazan u nastavku.

Na koncu, još se jednim novijim toposom bavi rad naslovljen "Kranjčevići socijalni topoi — od Krležine interpretacije do suvremenoga aktivizma/artivizma" autorice Suzane Marjanić. Riječ je o prikazu novijega čitanja pa se u kontekstu Krležina prevrednovanja književnoga kanona može govoriti o naknadno uspostavljenoj Kranjčevićevoj socijalnoj topici o kojoj šira javnost (u odnosu na recepciju Kranjčevića kao pjesnika koji se obraća domovini i Bogu) zna manje. Naime, kako autorica prikazuje, upravo je Krleža bio inicijator tumačenja dijela Silvijeva opusa kao socijalno angažirane književnosti, u pjesmama u kojima lirski subjekt progovara u krajnjem ogorčenju, izražava pobunu i solidarnost s potlačenima, a takva je interpretacija živa i danas, što se dobro vidi u aktualnim aktivističkim istupima, kojima Marjanić također posvećuje dio svoga rada. Na koncu, antitetičnošću u Silvijevoj poeziji (relacije pesimizam nasuprot vitalizmu, borbenost i tugaljivost i sl.) bavi se rad Zdravka Gavrana

“Opreke u Kranjčevićевой poeziji nesvodive na ‘zajednički nazivnik’”.

Dok se glavnina *Zbornika* temelji na sadržajnim analizama, u dvama radovima istražuje se formalna strana lirike Silvija Strahimira Kranjčevića. Stihovnim obilježjima Kranjčevićeve lirike posvećen je rad koji potpisuje Miljenko Buljac, a koji preispituje ustaljene, i po autorovu mišljenju — zastarjele i promašene versološke interpretacije. Slabosti dosadašnjih tumačenja Buljac vidi u pogrešnim usporedbama stihova s prijelaza stoljeća s onima antičke provenijencije. Pjesništvo Silvija Strahimira Kranjčevića, smatra Buljac, “pretpostavlja drukčije zakonitosti i načela tvorbe upravo stoga što je postalo govorno, kazivačko, razgovorno, dijaloško” (str. 30). Mirko Ćurić piše o prigodnicama koje je pjesnik posvetio Josipu Jurju Strossmayeru, a koje su krajem 19. stoljeća u književnim krugovima bile izuzetno omiljene, pri čemu je samo spomenutome biskupu ispjevano 296 prigodnica. U kontekstu takve književne prakse Ćurić isprva prikazuje poziciju koju je Strossmayer zauzimao na tadanjoj društveno-kulturnoj sceni, a potom kratku teorijsku povijest i pozadinu prigodnica kao specifične pjesničke vrste. Kranjčevićeve se tri prigodnice uvelike razlikuju od ostalih ostvarenja istoga žanra po tome što su i one naglašeno estetska djela, za razliku od takvih pjesama ostalih autora koje su manje-više utilitarnoga karaktera, što je još jedna potvrda Kranjčevićeva umijeća iskrenoga izražavanja poštovanja i odanosti te izbjegavanja pukog dodvoravanja i patetike u čiju je zamku kod prigodnih književnih ostvaraja vrlo lako upasti.

Tri se rada *Zbornika* dotiču društveno-povijesnoga konteksta, odnosno vremenskoga okvira u kojem je Kranjčević stvarao i čije su se prilike neizostavno odrazile na cjelokupan njegov opus. Daniel Miščin (“Silvije Strahimir Kranjčević i Ivan Meštrović: jedno bečko prijateljstvo”) piše o okolnostima i pojedinostima Kranjčevićeva i Meštrovićeva susreta u bečkoj kavani Arkaden, Blaženka Ljubović (“Povijesni okvir književnog stvaralaštva Silvija Strahimira Kranjčevića”) o povijesnim i političkim prilikama u Senju (i šire) s kraja 19. stoljeća, a Mile Bogović (“Odras Kranjčevićevog bogoslovskog studija u Rimu u njegovim pjesmama”) o Kranjčeviću kao vjerniku te o tragovima njegovih bogoslovskih dana u Rimu koji se više ili manje naziru u nekoliko pjesničkih ostvarenja.

Ostali se radovi *Zbornika* mogu pripojiti prethodno spomenutoj cjelini koju smo provizorno nazvali Kranjčevićevim naslijeđem. I unutar toga bloka nalaze se vrlo heterogeni tekstovi koji, svaki na svoj način, opisuju direktan ili indirektan utjecaj ovoga pjesnika na današnju znanstvenu, obrazovnu i kulturnu scenu uopće te na njegovu svevremensku upisanost u korpus hrvatske baštine. Rad Nedima Mušovića govori o Kranjčevićевой fizičkoj ostavštini, o arhivskoj građi, rukopisima, fotografijama te ostalim dokumentima i osobnim predmetima pohranjenima u Muzeju književnosti i

pozorišne umjetnosti BiH u Sarajevu. U radu "Poezija Silvija Strahimira Kranjčevića u suvremenoj školi" autor Ante Bežen analizira odnos dviju vlasti prema Kranjčeviću kao antologijskome imenu u udžbenicima i čitankama hrvatskoga jezika pa dolazi do zaključka da je Kranjčevićeva lirika u obama promatranim, svjetonazorski oprečnim periodima (Hrvatska u sastavu SFRJ-a i nakon 1990.) dobro zastupljena u školskim programima osnovnih i srednjih škola. To dalje govori da je pri uvrštavanju u program svakako uziman u obzir kriterij umjetničke reprezentativnosti pisca i djela te da je riječ o poeziji koja nadrašta političke mijene. Još jedan kraći pregled Kranjčevićeva života donosi nam rad Mirka Raguža ("Kranjčevićeva životna raspuća") koji se usto osvrće i na današnju "popularnost" njegova imena, aludirajući na ime senjske osnovne škole. Rad učenika i njihovih mentora u spomenutoj školi opisan je u sljedećem prilogu naslovljenom "Senjske književne šetnje" u kojem autorica Ana Lukin opisuje inicijativu tamošnje literarne i dramske skupine na temelju koje su učenici književne tekstove pretočili u filmski scenarij i u konačnici snimili tridesetominutni film. U nastavku rada autorica donosi popis Kranjčevićevih pjesama iz kojih su ekscerpirani stihovi i kao replike umetnuti u scenarij koji je također pridodan članku. Zbog teme koja će zanimati široki krug čitatelja, posebno se u cjelokupnome *Zborniku* izdvaja rad Ane Vukelić "Idejno-tematski koncept književnoga sadržaja Kuće senjskih književnika: prostor i vrijeme u književnom univerzumu Senjskog književnoga kruga". Već se iz samoga naslova daje pročitati da je riječ o hvalevrijednu projektu koji, doduše, nije novina u hrvatskim muzejskim okvirima, no čija će realizacija donijeti niz originalnih rješenja. Poprativši cijeli tekst autentičnim slikama projektnoga prijedloga, autorica opisuje ponajprije termin "Senjski književni krug", a potom ukratko predstavlja izložke i popratne (mahom multimedijalne i interaktivne) elemente koji će oplemeniti tu inovativnu ideju i kojoj se raduje, vjerujemo, cijela hrvatska kulturna zajednica.

Kranjčevićeva uloga u suvremenoj hrvatskoj leksikografiji opisana je u radu Bojane Schubert i u radu autorice ovoga prikaza. Bojana Schubert opsežnu je analizu u svome radu ("Senjani u *Benešićevu rječniku* iliti o lijevoj strani *Rječnika hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića*") podijelila u dva dijela. Rječnik iz naslova utemeljen je na književnim citatima, odnosno "natuknice *Benešićeva rječnika* nastale su (i nastaju) na temelju građe ekscerpirane iz književnih djela odabranih autora" (str. 113). U prvome dijelu ispituje se upravo leksički doprinos odabranih senjskih književnika u abecedariju Benešićeva rječnika, ponajviše zastupljenost tzv. senjskih natuknica u navedenome rječniku, natuknica koje su zahvaljujući potvrdama iz djela Novaka, Nehajeva, Kranjčevića i Ogrizovića po prvi put našle svoje mjesto u leksikografskoj obradi (ne obrađuju ih hrvatski jednojezičnici niti čakavski dijalektalni rječnici sa širega kvarnerskog područja), a time i po prvi put protumačene i približene

korisniku. Tema drugoga dijela rada posve je nova u okvirima promišljanja o građi Benešićeva, pa i mnogih drugih rječnikā. Analizom lijeve strane leksikografskoga članka (ustvari, analizom popisa natuknica) autorica dolazi do spoznaje da jedan naoko nenormativan rječnik krije pregršt normativnih pretenzija i odluka, što je iz vizure sastavljača-štokavca u jednu ruku i očekivano. Vidljivo je tako, piše dalje Schubert, da čakavizama u navedenu Rječniku ima vrlo malo, dok je kajkavski leksik potpuno zanemaren, iako su kajkavski pisci i njihova djela pobrojani kao relevantni, no izgleda samo deklarativno. Marina Marinković (“Rječnik Kranjčevićevih pjesama. Razasuto stihovlje’ – leksikografski postupci u izradi korpusno utemeljenoga rječnika”) pisala je o nekim načelima u stvaranju *Rječnika* koji potpisuje u suautorstvu s akademikom Milanom Mogušem, koji je u hrvatskoj filologiji i idejni začetnik koncepcije tzv. pišćeva rječnika. Autorica ovoga članka pozabavila se, među ostalim, odabirom građe koja je za stvaranje *Razasutog stihovlja* bila relevantna te obradom leksikografski najizazovnijih konstrukcija, frazema i ostalih višerječnica u navedenu Rječniku.

Dva su rada u formalnome pogledu prikazi dviju knjiga. Božidar Petrač (“Kranjčevići *Trzaji* – jučer i danas”) osvrće se na kontekst nastajanja i recepciju *Trzaja*, Kranjčevićeve zbirke pjesama iz 1902., povodom njena pretiska objavljena 2017. u nakladi Društva hrvatskih književnika. Zadnji rad u *Zborniku* potpisuje Borben Vladović (“Deskripcija i analiza knjige Ljuboja Dlustuša *Silvije Strahimir Kranjčević – Život i probrane pjesme*”) i također je prikaz knjige izišle početkom prošloga stoljeća. Riječ je o knjizi Kranjčevićeva prijatelja, iz 1918. godine, u kojoj je pjesnikov lik i djelo, uz odabrane pjesme, opserviran iz nekoliko aspekata.

Zaključno, i nakon ovakva sumarnoga pregleda postaje razvidno da su Senjani objavili *Zbornik* s radovima kakvima se malo koja lokalna zajednica može pohvaliti. Ove je godine održan drugi po redu senjski interdisciplinarni simpozij posvećen Vjenceslavu Novaku (*Dragi Novače!*, 26. i 27. travnja 2019.) pa s nestrpljenjem očekujemo i sljedeći *Zbornik* slična koncepta, u nadi da će i simpozij i njegovi zbornici postati tradicijom senjskoga kulturnoga kruga i novim, prepoznatljivim znakom Senjskoga književnoga kruga.

Marina Marinković